

Het CDA moet instemmen met het Oekraïneverdrag [2]

Oneens, consistent 'nee' is de prijs waard

door *Peter Noordhoek*

De auteur is lid van het CDA en verzorgt onder meer trainingen aan politieke talenten in Oost- en Centraal-Europa.

De oproep van Rutte om mee te werken aan een oplossing voor het Oekraïne referendum is niet aan het CDA voorbijgegaan. Tot op heden heeft de Tweede Kamerfractie daarop afwijzend gereageerd. Maar wat is de prijs van een consistent 'nee'? Waarom vasthouden aan de uitslag van een referendum als de schade – Europees en internationaal – zo groot is? Is een consistente lijn die prijs waard?

Het hoort bij het lot van een serieuze politieke partij, ongeacht of die in de oppositie zit, om van tijd tot tijd met een probleem geconfronteerd te worden waarbij bestuurlijke en electorale belangen moeilijk op één lijn te krijgen zijn. Soms kun je zo'n probleem ook naar je toe trekken. Dat laatste is wat hier is gebeurd. Natuurlijk hebben de buitenlanddeskundigen inhoudelijk gelijk wanneer zij zeggen dat het ergerlijk dom is om niet te ratificeren. Ja, Buma had wel wat langzamer tot tien mogen tellen voordat hij in het gat van 'nee is nee' stapte.

Mijns inziens zou een referendum sowieso pas de vertegenwoordigende democratie terzijde mogen zetten op het moment dat de opkomst gelijk is aan de opkomst bij de laatste verkiezingen. Alleen dan is er geen mogelijkheid dat bij een referendum een kleiner deel van de bevolking voor een afwijkende lijn kiest dan wat eerder een mandaat aan de volksvertegenwoordiging heeft gegeven.

Het standpunt van de fractie schuurt nu op meerdere manieren. Het gaat ten eerste in tegen onze constitutionele beginselen en christendemocratische opvattingen over vertegenwoordigende democratie. Ten tweede is het niet in overeenstemming met de afgewogen manier waarop Nederland handels- en buitenlandse politiek in Europa zou moeten willen bedrijven.

* * *

Maar nu de CDA-fractie eenmaal haar standpunt heeft ingenomen, heeft Buma op zijn manier groot gelijk om aan daaraan vast te houden. Een gelijk dat alleen maar groter wordt. Met elke dag dat de verkiezingen dichterbij komen lijkt de tweedeling tussen 'de elite' en 'de gewone mensen' zichtbaarder te worden. De Brexit, Trump en de uitslag van het referendum in Italië geven onmiskenbaar het gevoel dat er onder delen van het electoraat een opstand broeit. Sterker nog, de de-

juweel, eerst maar eens met zichzelf in het reine komen. Maar toch, er staat vanuit constitutioneel, mensenrechtelijk en geopolitiek opzicht wel heel veel op het spel.

* * *

Allereerst het *constitutionele* aspect. Het was natuurlijk een fout van de CDA-fractie in de Tweede Kamer om bij voorbaat het karakter van een *raadgevend* referendum op te schalen tot een referendum met een correctieve werking. Deze automatische update van het referendum doet veel kiezers geen recht; kiezers die wellicht mede op het CDA gestemd hebben als een partij waarvan zij weten dat die voor een zo sterk mogelijke representatieve democratie staat.

Ten tweede een *mensenrechtelijk* aspect. Er zijn nogal wat redenen aan te voeren waarom we huiverig zijn de banden met Oekraïne aan te halen. Ons centrum voor cultuur en samenleving, Socires, werkt al jaren zeer intensief in dit land aan de verbetering van de positie van gehandicapte kinderen, ook juridisch. Wij ervaren daar niet alleen wat corruptie betekent, maar ook welke geestelijke verwoestingen zijn teweeggebracht bij generaties mensen als gevolg van zeventig jaar beleid om een nieuwe sovjetmens te vormen. Intussen willen in Oekraïne tientallen miljoenen burgers daar wel een andere cultuur opbouwen: een cultuur van verantwoordelijkheid, medemenselijkheid, erkenning van het belang van het gezin en andere gemeenschappen. Kortom, een cultuur van echte vrijheid. Het afwijzen van nauwere banden met het grotere Europa, juist nu, is voor hen een klap in het gezicht; een verraad, dat bovendien nog generaties kan doorwerken. Met preken alleen wordt geen corruptie bestreden, noch *good governance* bevorderd. Hier helpt ook alleen de beloning, de premie, het bieden van een alternatief.

Ten slotte komt daar, in *geopolitiek* opzicht, het eigen belang van Europa bij. We staan voor een beslissend kruispunt, waarbij de verkeerde afslag waarschijnlijk geen terugweg heeft. Uitgerekend nu wordt de kaart van het toekomstige Europa getekend. Het is geen geheim dat Poetin het liefst de ontbinding van de Sovjet-Unie – in zijn eigen woorden ‘de grootste ramp van de twintigste eeuw’ – wil terugdraaien. En als dat niet lukt, dan moet in ieder geval elke verdere toenadering (of die nou van Oekraïne of een ander land is) tot dat Europa voorkomen worden – tot elke prijs. Poetin deinst er niet voor terug over te gaan tot directe intimidatie en tot vormen van agressie, tot de instandhouding van *frozen conflicts* en tot het strooien van zand tussen de wielen van Europese eensgezindheid en daadkracht. Laat er geen misverstand over bestaan: de kaart van Europa hoeft niet gekleurd te worden in het dubbele blauw van de EU en de NATO, maar mag ook niet gekleurd worden in het neorood van Rusland. Een vastberaden Rusland tegenover een verdeeld, in zichzelf gekeerd en weifelend Europa is allerminst wenselijk. Op de Europese kaart van de komende halve eeuw is Oekraïne de grootste witte vlek. Als wij de Oekraïners niet zélf hun kaart laten inkleuren, staan anderen gretig klaar, zowel daar als aan de zuid- en de zuidoostflank van Rusland. Dit zijn legitieme belangen waarmee Europa – en dus ook het CDA – te rekenen heeft.

Maar het woord is nu wel allereerst aan premier Rutte: hij moet zijn lakse houding van het afgelopen jaar herstellen en het CDA substantieel tegemoetkomen. Want het is volstrekt onbegrijpelijk dat de premier, geplaatst voor deze historische beslissing, probeert weg te komen met louter een beroep op het verantwoordelijkheidsbesef van het CDA.